

NESH

Oslo, 1.10.2015

Høringsuttalelse til NESH forskningsetiske retningslinjer

Vi takker for muligheten til å gi høringsinnspill til NESH forskningsetiske retningslinjer. Følgende uttalelse er gitt av styret i FFA i møte 22.sept etter forslag fra Forskningsetisk utvalg i FFA.

Generelt

FFA ser positivt på at NESH reviderer sine forskningsetiske retningslinjer. Vi vil påpeke at forslaget til retningslinjer er svært omfangsrikt og bør kortes vesentlig ned for å øke anvendbarheten. Omfanget at retningslinjene slik de nå framstår, vil i seg selv hindre utbredelse og bruk. Nedkorting kan bl.a. gjøres ved å redusere den forklarende teksten og konsentrere seg om retningslinjenes anbefalinger.

FFA mener at det er sterkt ønskelig at retningslinjene i NESH og NENT samordnes til ett sett med forskningsetiske retningslinjer og at de fagspesifikke retningslinjene etableres som utfyllende bestemmelser for NESH og NENT i vedlegg. Dette vil kreve en omarbeiding av alle retningslinjene, men vil etter FFAs mening være en vesentlig forbedring som vil lette bruken av retningslinjene. Dette også fordi forskningen i økende grad er tverrfaglig og må forholde seg til forskningsetiske retningslinjer fra flere fagområder.

Forskningsetikk handler primært om kultur og bevissthet og mindre om lovbrudd. Forskningsetiske retningslinjer må reflektere dette.

Forslaget til reviderte retningslinjer er omfattende og vi har valgt å avgrense vurderingene til verdiene som legges til grunn i kap A, samt kap D) Forskersamfunnet og kap E) Oppdragsforskning. Vi har ingen kommentarer til tillegget som gjelder internettforskning, med unntak av de generelle kommentarene over.

Forskning, samfunn og etikk

I forslaget til retningslinjer heter det at *Forskere skal følge forskningsetiske normer, som sannferdighet, upartiskhet og ydmykhet.* (s.10) Vi antar at dette er ment som eksempler, men det kan tolkes dit at andre aspekter ved forskningsetikk (som redelighet, etterrettelighet med mer) er mindre viktige. Vi vil anbefale at en enten fjerner eksemplene eller sikrer at de normene som nevnes også er de viktigste.

Under pkt.3 (s.12) heter det at *De metodekrav forskersamfunnet stiller til begrunnelse, dokumentasjon og villighet til å revidere synspunkter i lys av velfundert kritikk, kan tjene som en modell for hvordan vi kan hankses med uenighet i andre deler av samfunnet.*

Vi kan ikke se at disse metodekravene er godt beskrevet. Uten å diskutere sannhetsgehalten i påstanden, mener vi det er grunn til å stille spørsmål ved om en slik noe selvgod påstand hører hjemme i retningslinjene.

Likeledes heter det i fortsettelsen (s.12) at *Videre har forskere innenfor humaniora og samfunnsvitenskap et spesielt ansvar for å opprettholde og videreutvikle norsk som forskningsspråk.* Vi er enige i at det er en god intensjon og et forskningspolitisk mål, men stiller spørsmål ved om det er et forskningsetisk spørsmål som hører hjemme i retningslinjene.

Begrepene "forskningen", "forskere" og "forskningsinstitusjoner" brukes ulikt i NESHs retningslinjer og i NENTs retningslinjer. Etter som det blir mer og mer vanlig at prosjekter er tverrfaglige og følgelig omfattes av flere sett retningslinjer samtidig, mener vi at en bør tilstrebe å harmonisere begrepsbruken mellom NESH og NENT, jfr også over.

Forskersamfunnet

Retningslinjene påpeker at kravet om vitenskapelig redelighet gjelder uavkortet i alle typer forskning. Dette mener vi tilsier at redelighetskravet bør være likelydende i de ulike forskningsetiske retningslinjene. Likeledes er etiske krav angående plagiat, henvisningsskikk, medforfatterskap, habilitet mv gyldige uavhengig av forskningsområde og bør etter vårt syn gis en felles formulering i de forskningsetiske retningslinjene.

FFA bemerker at det bør skilles mellom allmenetiske problemstillinger og -ansvar i samfunnet, som gjelder så å si for alle deler av arbeidslivet, og etiske problemstillinger som spesifikt gjelder forskning, forskere og forskningsinstitusjoner. De forskningsetiske retningslinjer bør omhandle de siste og ikke problemstillinger av mer allmenn karakter. For eksempel mener vi at forskerens ansvar for bruken av forskningen må avgrenses til at forskeren og forskningsmiljøene er tydelig på forskningsgrunnlaget for resultatene. Forskeren kan ikke ta et bredt ansvar for hvordan forskningsresultatene benyttes. FFA anbefaler at det gjøres en gjennomgang av NESHs forskningsetiske retningslinjer for å løfte fram de spesifikke forskningsetiske problemstillingene.

Retningslinjene bør etter vårt syn i større grad skille mellom forskningsetiske og forskningspolitiske problemstillinger. Retningslinjene bør omhandle de første. Det heter for eksempel under overskriften *Balanse mellom ulike typer forskning (s.34) at Det er et overordnet forskningspolitisk ansvar å opprettholde balansen mellom ulike typer forskning, både mellom fagområder og mellom oppdragsforskning og forskerstyrt forskning (grunnleggende og anvendt)*. Vi kan ikke se at dette er en etisk problemstilling som hører hjemme i retningslinjene, selv om det er tale om viktige forskningspolitiske spørsmål. I tillegg vil vi peke på at uttrykksmåten «opprettholde balansen» er så lite presis at utsagnet ikke har stor mening. Dessuten mener vi det er grunn til å stille spørsmål både ved hvordan dette ev skal praktiseres og på hvilket nivå.

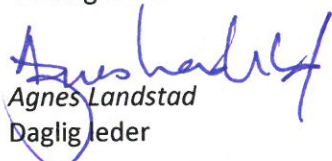
Oppdragsforskning og brukerstyrt forskning

FFA mener at NESHs retningslinjer bør ta opp problemstillinger knyttet til oppdragsforskning og brukerstyrt forskning i instituttsektoren på en mer dekkende måte.

FFA mener forskningsetiske retningslinjer bør klargjøre hvem som omfattes av retningslinjene, om de omfatter også de som styrer forskningen, oppdragsgivere, næringslivet, forskningskonsortiet osv. Ett uavklart eksempel er i hvilken grad det er meningen at retningslinjene også skal gjelde ved internasjonalt forskningssamarbeid, der de deltakende institusjonene avgir myndighet og kontroll til konsortiets styringsgruppe. Dette er en meget aktuell problemstilling som etter vårt syn bør behandles i retningslinjene, og prinsippene som skal gjelde bør formodentlig nedfelles i forskningsavtalen som inngås.

Når det gjelder pkt 40 *Fremstilling og bruk av forskningsdata*, mener FFA at forskningsetiske retningslinjer også bør omtale og avklare forholdet mellom åpenhet om forskningsdata og f.eks. miljøinformasjonslovens reguleringer.

Vennlig hilsen

Agnes Landstad
Daglig leder